

Előfizetési díj.

Vékre postán vagy helyben házhoz hordva

Egész évre	15 frt.
Félévre	8 „
Negyedévre	4 „
Egy óra helyben	1,50 50 kr.

Egyes szám ára 7 kr.

Majelenik mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállítás:

Főter 4-ik szám hóvá a lap szellemi részét illető közlemények czimrendök.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

AZ ÉRTÉKESBB CIKKEK DIJAZTATNAK.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Hatszor hasábozt gármond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket felvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos (Wallzeile 22.), Haasensteint és Vogler (Wallfischgasse 10.) Bud. Mosse Publicistische Bureau Budapest: Haasensteint és Vogler hirdetés közv. roday Braun Ede hirdetőnyel ügynöksége, József utca 10. sz. 1 emelet

Nyitási cikkek:

garmond sora után 25 kr. ártandó.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazdasági napilap

1875. utolsó negyedére.

A „Kelet” előfizetési ára:

Félévre	8 frt
Negyedévre	4 „
Egy óra	1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 7 kr.

A megrendelések legcélszerűbben postai utalvánnyal alólított könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetésünk tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

STEIN JÁNOS,

a „Kelet” kiadója.

A konservatív politika.

Budapest, nov. 17.

(A.) Sok eredménye a jelenleg folyó költségvetési vitának nem igen van. Tiszta Klman két ízben szállt ki ugyan a csatamezőre, de egyszer sem nagy elvi viták szították őt oda. Kisszerű izetlen támadások, elkopatott vadak és faragatlan besidek tömegére adta meg a választ a maga módja szerint élesen, erősen, találóan. Mindkét beszédének inkább egyéni, személyi természete volt, a kormány fontosabb nyilatkozatokkal nem élénkítette meg a vitát. A szabadelvűpárt szónokai nagyobbra új emberek voltak, egy kettő között, némi sikert is aratott, de egyik becsid sem emelkedett a parlamentaristák színvonalára.

A két ellenzék szónokai még kevésbé békát a vitát megelőzni, folymát a közvéleményre hasznos változtatná. A szilárd a régi uton járt, tagjai különböző variációkban a régi nótát fújták s legfőbb hatvan fontos gorombaságokat vetettek néha néha az ellenfél erős táborába, melynek szilárd falairól ezek a bombák lőtt és kárt nem okozva pattantak le. Bárdatlan szavakkal, durva személyeskedéssel

nem lehet a hazát megmenteni, de még parlamenti sikert sem lehet aratni. A jobboldali ellenzék nem is lépett ez utra, a parlamenti illem parancsát lovagias tapintattal megtartotta; a hol pozitívumot nem mondott, ott egyszerű kritikára szorított, mely elfogult pártszempontból volt ugyan sugalmazva, de azért illetlen, nem meglehetően egyszerű sem.

Valami nevezetesen siker — még erkölcsit sem — ez a párt is alig képes felmutatni. Sőt azt hisszük, hogy a jobboldali ellenzék a költségvetés erejében és tekintélyében megfoghatkozva fog kilépni. Szónokai csak magának a pártnak ártottak, mert minden homályt eloszlatnak a párt valódi intenciói iránt. A világ eddig azt hitte, hogy a Sennyey Pál báró lobogója alatt harcoló kis csapat testestől lelkestől konservatív s az angol toryk példájára az újítási viszketeg ellensúlyozója, hogy a nemzet rohamosan haladni akaró elemeivel szemben ők képviselik a fenntartás tényezőjét, hogy a nemzeti mult alapján állanak s intézményeinket a nemzeti genius természetéből folyóknak akarják látni.

Most kitűnt, hogy a mi konservatívaink nem a fenntartás, a lépésről lépésre megfontolva történő haladás emberei. Kitűnt, hogy valóságos forradalmárok, nem ugyan radikális, hanem reactionarius szelleműek. Nem fenntartani, hanem rombolni akarnak, éppen olyan szenvedélyességgel, éppen olyan rohamossággal, mint a radikálisok. Az eszközök egészen az, csak az irány más, ők is hadat üzennek minden intézménynek, ők is meg akarnak dönteni mindent, a mi fenáll s a létezőnek romjain szeretnének olyan államot alkotni, melyben övék a hatalom, de a hol a nemzetnek sem a helyi önkormányzat, sem az ország kormányzása körül jelentékenyebb szerep egyáltalában nem jut. A mit eddig az egyház és iskola, a honvédelem, az igazságszolgáltatás és közigazgatás terén alkottunk, azt ők nem javítanák, ők inkább tenni iparkodnak, mint a szabadelvűpárt, azt ők összedönteni, eltorolni ígérnek és olyan szervezettel akarják pótolni, a melyben a nemzetnek nem jut más szerepe, mint türelmesen adót fizetni és hallgatni.

Ilyen programot a nemzet támogatásával természetesen valósítani nem lehet. Ezt tudják a konservatívok s nem is számítanak a nemzetre, hanem ama titkos hatalmakra, melyek a függönyök mögött a politika háttérben működnek s néha mint

a „deus ex machina” rontanak elő, hogy végzetes működéseket folytassák. A közös hadsereg dédelgetésére, föltétlen hódolat és megadás Ausztriának követeléseiről, a nemzet lefegyverzése, a honvédség eltörlése, másrészt a tisztviselőválasztás jogának confiscatioja által, a parlament megbénítása, a datum meghosszabbítása s a mandátum meghosszabbítása, de tehetetlensége fölfel — ez a program, melyet a jobboldali ellenzék hirdet. Ez nem konservatív, hanem „pesszovics” program s valószínűleg nem a conservatív eszmék, hanem a leg-szélsőbb reactio diadala lesz.

Különbö a jobboldali ellenzék sem feledkezett meg egészen a nemzetről. Iránta való gondolkodását nemcsak azzal fejezi ki, hogy minden önkormányzati és politikai jogtól, alkotmányos élet minden biztosítékától megfosztja, hanem azzal is, hogy a párt ellenzi az adóemelést. Így tehát a jobboldali ellenzék nyolcz millió frt árán akarja a nemzet minden jogát megvásárolni. Elvesz tőle mindent, a mi szellemi és anyagi felvirágzásához szükséges, a nemzet ezredéves multjával ellenkező kormányzati rendszert akar rá tölteni, anyagi érdekeit kárlehetlenül Ausztriának önkényére akarja bízni, hanem ezért azután azzal akarja kárpótolni, hogy ellenzi az adóemelést. Ez ugyan szomorú kárpótlás! E sorok írója sem lelkesedik az adóemeléssel, nagy és lehetőleg elhárítandó csapásnak tartja azt az adott viszonyok között. De ha az adóemelést csak olyan áldozatok árán lehetne elhárítani, minőket a jobboldali ellenzék követel a nemzettől, akkor valóban nincs választás. Olyan barbár önkényuralmi állapotnál, minőbe a párt akarja a nemzetet juttatni, százszorta jobb az adóemelés is.

A képviselőház közigazgatási bizottsága 18-iki ülésében megállapította, a közigazgatási bizottságról szóló tvjavaslat első §-át, melyben a bizottság tagjai jelöltnek ki.

Számos indítvány tette a §-hoz. Indítványozott nevezetesen, hogy a bizottság kevesebb számú tagokból, alakíttassék, hogy a szakközlegyeknek csak oly ügyekben adassék szavazati jog, melyeknek előadói; hogy ne egysejtessenek a közigazgatás összes ágai egy bizottságban, hanem több szakszerű bizottság alakíttassék; hogy ne soroltassanak fel a bizottság állami szakközlegyei, hanem csak anny

mondassék, miként a kormány a bizottsághoz állami hivatalnokokat jelöl ki; hogy a törvényhatósági közgyűlés által kiküldendő tisztag választásánál tekintet legyen a törvényhatóság egyes érdekeire s a területén fekvő rendezett tanácsú városokra, hogy a tisztügyész ne legyen szavazó tagja a bizottságnak, csak mint jogi tanácsadó vegyen abban részt, ügyész, miután nem helyes, hogy a bizottság hatásköre, a bírónőkre, s még kevésbé, hogy a bíróságok ellenőrzésére is kiterjesztessék; hagyassék ki továbbá a posta- és táviratkerület igazgatója, mert a posta és a távirat tulajdonképpen csak állami üzletet képez; hogy az árvasszék elnöke helyett a városok szempontjából a rendőrkapitány vételessék fel a tagok sorába; hogy a főjegyző csak szavazat nélküli tollvivője legyen a bizottságnak, ellenben vételessék fel annak szavazó tagjai közé a számviteli ügyek ellenőrzése szempontjából a főszámvevő.

Ezen indítványok hosszas vitára nyújtottak alkalmat, melynek folytán kiemeltetett, hogy a közigazgatás összes ágaira nézve egy bizottság alakítása, s a szakközlegyeknek minden ügyre nézve szavazattal való felruházása a közigazgatás egyöntetű harmonicus vezetése szempontjából szükséges; hogy a kormány hatalmát nem célszerű oly messze kiterjesztetni, miként az tetszése szerint jelölje ki a bizottságban résztvevő állami organumokat; hogy tiz bizottsági tag választásánál alig lehet — s gyakorlati szempontból nem is mindig célszerű — a törvényhatóság minden vidékére tekintettel lenni; hogy a fegyelmi ügyekben nem a közigazgatási bizottság, hanem egy szűkebb választmány ítélvön, a tisztügyészt, mint egyik legqualificáltabb tisztviselőt kiválasztja a bizottsági tagok közé felvenni; hogy a bizottság joga nem terjesztetik ki a bíróságok ellenőrzésére, hanem csak arra, hogy ha hiányokat észlelnek, ezekről az igazságügyminiszternek jelentést tegyenek s az államügyész felvétele a tagok közé azért is szükséges, mert a bizottság hatásköre az államhivatalokra is kiterjed; hogy a posta- s táviratkerület bevonása gyakorlati tekintetben kivül azért is szükséges, hogy ezek ne tekintessenek az állami administratio keretén kívül állóknak; hogy a főispán távollétében az alispán elnökövön, a főjegyzőnek kellend a szoros megyei administratio ügyeit referálni; hogy városokban a polgármester tagja levön a bizottságnak, nem szükséges bevenni a felügyelete alatt álló rendőrkapitányt is; hogy a főszámvevő bevonása nem szükséges, miután a bizottság ha-

Úgy nézett ki tiszta fehér köntösében, lengő fekete hajával, fölgylut azcaival, szikrázó szemével, mint egy gyönyörű daemon, ki a pokol harangjára jelt ad az előhozott szellemek kintására.

Az ifjú szemei kimondhatlan fájdalommal csüngtek a látványon, míg ajkai halkán rebegték:

— Uram isten, ne vedd el az eszemet! Bizonyára ezért könyörgött volna az elnök ur is, biztos lomb-rejtékében, ha sokkal közelebb nem volt volna már ahhoz az állapothoz, mikor kezd az embernek mindegy lenni az álom és a való, a káromkodás és az imádság.

Szemei előtt kába, zürzavaros képek tolongtak s szöfödtek egymásba. — Felesége, a mint csipőre tett kezekkel, sipító hangon kerepel mindent össze-vissza, a míg a három leány helyeslő chörussal kíséri a mama orációt. Tánctoló villik, a mint körüllebegik az ő egyetlen fiát, halvány ajkaira nyomva halált-hozó hideg csókjaikat. Ugrándozó fiúk, a mint ellenállhatatlanul ragadják magukkal a szegényt, a míg a sötét feneketlen örvénybe. Harangkötelen himbálódzó cherubok, kik temetésre csöngetik össze a gyászós tömeget, míg a csöngettyű hangján valami rút, disharmonikus kacaj üvölt keresztül, vért és veltőt fagyasztva. Rettenetes, örült víziók!

A szegény ember ötvenhat éves életének összes izgalmai semmivé törpültek az egyetlen éjszaka ellentétes benyomásai mellett. Csak a véletlen őrizte meg, hogy le nem zuhant fia lábához, mint valami tehetetlen, akarat nélküli tömeg.

A csöngetés véget ért. Az utolsó hangok is belehaltak a légbe s a lány lecsüggesztett

tásköre nem terjed ki a községi költségvetése megállapítására s a számadások megvizsgálására.

A bizottság ezek után a törvényjavaslat 1-ső §-át változatlanul elfogadta.

Elfogadatiott s egy későbbi §-ba be fog illeszteni azon elv is, hogy a törvényhatósági közgyűlés által választandó tiz tag közé alköségi elöljárók ne legyenek választandók.

A képviselőház nov. 18-iki ülésében Moccsary Lajos kezdte meg a költségvetési vitát. A beszéd eleje Somssich Pállal polemizált. Moccsary Lajos után Várady Gábor szözlött a kormány mellett.

Ezek után Moccsary Géza, Steinacker Ödön s Horváth Gyula, jelentéktelen beszédek után, kik közül Steinacker Ödön ur különösen a polgári osztály állítólagos elnyomása felett panaszkodott; Tisza emelt szót, ki először is Steinacker főnnebbi mondását utasítá vissza.

Ezután Ürményi ellen fordult, tagadva, mintha a szabadelvű kormány valaha ígérté volna, hogy adót nemjel. Tagadja, mintha a jobboldali ellenzék pozitív terep állana. Az adóemelést, melyet Ürményi veszedelmesnek mond, nem annyira veszedelmes, mint a kormánypartira kellemetlen, mert az ellenzéknek — mint látszik — jól felhasználható izgatási eszközt nyújt.

Ürményi az adóemelést előtt megkísérten dőnek tartja a hadsereg szeszallitását; de maga is mondja, hogy ez csak évek múlva, törvények megváltoztatásával eszközölhető; így hát ma csak a szeszallítás szándék lehet, szándékkal pedig deficitet nem szűnt meg senki. A hadsereg szeszallitását szükségesnek tartja, de az amerikai svajci rendszert önállólag elszigetelve a kormány monarchiának nézve nem kedvezményezheti, mert ez a főállás iránti hitet ingatná meg, s akkor minden parlamentumkalkodás hiába volna.

Tiltakozik az ellen, mintha ő a vámkérdésben a minimum kijelentésének megtagadásával a parlamentarizmust sértette volna meg. Ismétli, hogy az ország érdekeinek megóvása mellett a parlamentarizmust előbe teszi a külön vámtérületnek, a kormány működése a ház elé kerül, az ifél; csak azt kéri, hogy nagy illuziókat ne keltsenek a külön vámtérület iránt, mert ez akkor lesz veszélyes, ha a külön vámtérület csakugyan létrejö s a nemzet látni fogja, hogy az ígért édes gyümölcsök helyett fanyarokat talál teremten.

Elezni erre a külön vámtérület hatását pénzügyi, kisipari s nagypipari és általános

fővel, kimerült léptekkel közeledett kedveséhez. Arcza ismét nyugodt, szenvedélytelen volt, miként előbb, sőt bizonyos üdvözült mosoly látszik lebegni ajkai körül.

— Így! A csengettyű elvégezte kötelességét. Emlékeztetett a mulandóságra és a bűnbánatra. Az érc beszélt, úgy, a hogy emberi ajak soha sem tudott volna. Mára elég. Isten veled Árpád, szeress engem, gondolkodj rólam s mindenekfelett légy erős!

E szavak után szűzies szeméremmel nyugtá csókra ajkait, még egyszer megszorítá kedvese kezét s a lak felé indult, míg alakjának utolsó körvonalai is elmosódtak a bokrok között.

A fiatal ember néhány perczig állott mozdulatlanul, fájo merengéseibe, aztán ő is lassan eltávozott.

Az elnök ur egyedül maradt a holdszegaras, illatot lehelő éjszakával.

Mint a megriasztott gyermek, oly hirtelen otthon termett. Nesztelenül belopódzott hálószobájába, ágyba veté magát, hanem, hogy ezen az éjszakán csak egy másodpercnyit is aludhassék, arról csakhamar le kellett mondania.

Egész lényé rettenetesen fel volt korbácsolva.

Az már világos volt előtte, hogy sejtelmé nem csalta meg: hogy fia a Rejtélyi-család iránt közelebből van érdekelve, sőt az is kötségtelen már, hogy az az érdek a legmélyebb szerelmi szenvedély.

Azt is látta: hogy a viszonyban valami nagy, rendkívüli titok van kapcsolatban, mely még inkább összeköti az egymásért ugys élni-halni látszó két szívet.

(Folytatása következik)

A „KELET” TÁRCZÁJA.

A HÜNTETŐ ANGVAL.

Elbeszélés

INDALI GYULÁTÓL.

II.

A Rejtélyi-ház.

(Folytatás.)

Kevésbé mult, hogy az elszönyvőkötés fogszéle, mint valami érett gyümölcsöt, le van rázta az ágak közül. Egyik ámulatból a másikba esett. Átkarolva a fatörzsét, oly szorosan, oly forrón, a mint vajmi régen nem ölekedte már élete párjával. Nagyon is érezte, hogy nem álmodik és mégis olyan furcsa, hogy azt elhinnie, hogy az éji vendég senki más, mint az ő tulajdon fia, Árpád, a búskomoly, embergyűlölő, szótalan, szenvedélytelen ifjú.

Pedig az mégis úgy volt. Az a társalgás pedig, mely az ifjak közt megindult, legkevésbé sem volt alkalmas eloszlatni az öreg létóváját.

— És még mind nem lágyul meg szíved, Árgit? kérdé az ifjú szomorú, részvételtjes hangon.

A lány szemeiben gyűlöletes láng lobogt fel.

— Soha Árpád, soha! Elhatározásom oly

szilárd, mint amaz első, rettenetes napon. Vannak ugyan perczek, midőn gyengülni érzem erőmet, midőn önkénytelenül fölfolakodik lelkem elő a kérdés: jogos-e vajjon a feladat, mit élttem céljául tűzttem ki? Szabad-e vajjon nekem, gyöngye leány, belenyulnom hivatalnoki az örökkévalóság rejtélyei közé s vállalkoznom oly iszonyu szerepre, mely alatt lelkem ellágyul, összesorvad, mely alatt lassankint kivész szívemből az ábránd, az álom, hogy egy sivar, rideg érzelm verjen gyökeret benne, a keserű elégtételt érzete, mi el nem felejtet, jóvá nem tessz több semmit? De csak egy gondolat ilyenkor szegény áldott anyám szenvedő arcára, hosszas haldoklására s lelkéből elszáll a kétely utolsó paránya is. Ilyenkor érzem, hogy nem tehetek másként, hogy az ég csak azért adá kezembe az intéző fonalat, hogy azt többé ki ne eresszem onnan, hogy csak azért adt erő elviselnem minde bormalmakat, mert kedves ő előtte az, a mit cselekszem. Hisz másként rég meg kellett volna halnom, vagy legalább örülnöm e rémekkel teljes levegőben, mi körülveszi minden léptemet? Hiszen te tudod Árpád, mit kell nekem minden pillanatban kiállanom.

És a szegény leány zokogva hajtá szép fejét az ablak rostélyzatára, míg az ifjú forró szenvedélyes csókakkal árasztá el a szétomló fekete fűrtöket s a sima márvány-homlokot.

— Oh Margit, hátha azt tudnád még, a mit én szenvedek! Hat hosszú éven át borbóznai lelkemen az iszonyu tudás gyötrelmeit, holott egyetlen szavamba kerülne, véget vetni e rettenetes helyzetnek. S nem mondhatni ki ezt a szót csupán azért, mert amaz órában megígérttem neked: hogy hallgattai fogok. Ha tudnád, hogy minden éjjel avval az elhatáro-

zással jelenek meg előtted: rábírn téged, hogy ha van szívedben egy kis szerelem, egy kis irgalom irántam: fuss velem el elátkozott helyről, meneküljünk idegen, ismeretlen helyre, hol munka és szerelem közl talán még sikerülni fog felejtenünk, megmentenünk egy kis romjait az ifjúságnak, mit az élet tölünk elrabolt. De tudom, ha közeledben vagyok, mintha a te lényed ömlenék át lényembe: csak sírok, csak szenvedek veled s imádlak, mint egy szentet, kinek szerelmére még akkor is méltatlan vagyok, ha csak kinjárt is érzem.

— Köszönöm Árpád. Áldjon meg az isten, hogy annyira szeretsz és úgy megértesz. Reméljünk. Minap azt álmodám: hogy a szép, szabad mezőn bolyongtunk együtt, hol nincs sem sirdomb, sem kőfal. Fölöttünk csak a kék ég, alattunk csak a zöld pázsint, szívünkben csak a szerelem. Így jártunk kéz-kézben, mosolyogva, boldogan. Látod Árpád, én hiszek az előérzetekben és azok azt sugják nekem: hogy leszünk még mi boldogok is.

Olyan mennyei, szelid fény sugárzott a lány arczaire s szavakkal, mintha lelke egy elröppent boldog álmodék visszatérne újból. De majd eltűnt a fény, arcza elborult, szemeiben ismét fölgylutak a villámok s lázas, remegő hangon süttögt:

— Istenem, Árpád, szinte ellefejték valamit, pedig annak nem szabad elmaradnia. Várj egy perczig rém!

S futott a kápolnához, megragadta a csengettyű zsinórját s rángatni kezdé egész erővel, vad, kétségbeesett hóvél, hogy az éles, sikoltó hangok, mint valami haldokló rémes jajgatása üvöltöttek a balzsamos nyári éjszandjén keresztül.

nemzetgazdasági tekintetben. Ujra kér, hogy ne keltsenek az országban oly várakozásokat, melyek nem fognak valósulni. Beszédét annak kijelentésével fejezte, hogy nem kapacitál a költségvetés megszavazására senkit.

Az ülés ezután véget ért, elnök azon kijelentésével, hogy a pénzügyér, kit még ma orvosi rendelet tiltott el a házban való megjelenéstől, holnap fog szólni. Kivülre csak még egy szónok, Babics van szólásra följegyezve.

— **A belügyminiszter** által f. hó 17-én a ház elé terjesztett s viszonyaink közt nem csekély fontosságú törvényjavaslat a „cseled s gazda közti viszonyok rendezéséről, a gazdasági munkások s napszámosokról” 112 §-ból áll s hét fejezetre oszlik. Az első fejezet általános intézkedéseket foglal magában; kimondja, hogy a cseléd s gazda közti viszony a közök létrejött irás- vagy szóbeli szerződésen alapul; meghatározza, hogy a ki magát szerződésileg bizonyos háztartási vagy gazdaság közeletében, a folytonos szolgálatoknak legjelölésére kötelezi, cselédnek nevezik stb. részletesen szabályozza továbbá a szolgálati szerződést, a gazda és cseléd köteleseit, a szerződés megszűntetését, illetőleg azon esetet, midőn a felmondás jogos a felmondási idő előtt is ugy a gazda, mint a cseléd részéről s azokat, melyekben a gazda rögtön elbocsáthatja cselédjét, vagy ez rögtön elhagyhatja a szolgálatot; intézkedik végül a szerződés megszüntetése utáni teendőkről. A második fejezet különleges intézkedéseket tartalmaz a külső cselédrekre s a házi vagy belső cselédre nézve. A harmadik fejezet a szolgálati cselédkönyvekről s az elbocsátási bizonyítványokról intézkedik. A negyedik a cseléd szerzőkről — az ötödik a mezői munkásokról s általában a napszámosokról; a hatodik e törvény áthágásainak büntetéséről s a hetedik végül az illetékes hatóságokról szóló rendelkezéseket foglalja magában.

Magyar lapok szemléje.

Az „Ellenőr” szerint a budgetvita vége felé hajlik. A szavazás névszerinti lesz; a baloldali ellenzék készen tartja a husz aláírást. A nov. 17-iki ülésen a szónokok sorában első volt Moesáry Lajos, ki azonban nem volt képes sem a ház figyelmét lekötöni, sem valami újat felhozni. Utána Várady Gábor szólott, czáfólvaz az ellenzéki szónokok több olyan állítását, melyek eddig meg nem czáfoltattak vagy kellő mértékűre le nem szállítottak. Hallott erre még egy Moesáryt — Gézát, kit a választás után törvényszéket vesztett Ungvár küldött fel képviselőnek. Szabadelvű párti programmal választotta meg magát s a nélkül, hogy a pártból eddig tényleg kilépett volna, mondott olyan beszédeket, mely ellenzéki volt kiindulásában, következtetéseiben s a budget megtagadásával végződött. Egyebekben a vidéki szereplése után hozzákötött várakozásoknak sem logika, sem stílus dolgában nem fe-

Képek

az állatok lelki életéből.

(Folytatás.)

Pantopidanipüspök beszéli, hogy a medve a karsu nőket sokkal hevesebben s féltelmesebben szokta megtámadni mint másokat. Olykor a gyöngye nem a medvét elűzheti kiabálással, néha bottal, mi ha nem sikerül, a vég-ső szükségben, — mit én jóideig nem akartam hinni, míg meg nem győződtem igazságról — a végsőközébe folyamodtak: sublati vestimentis ostendunt id, quod reconditum vult natura. (Tisztelet a kivételnek). Jól emlékszem, hogy Draper afrikai uti-rajzaból olvastam, miszerint az oroszlánok is menekülés alkalmával ez eszközzel lehet eltávolítani. Ehhez hasonló példát számtalant találhatni Schläfli legújabb uti-vázlataiban, ki egy mesopotamiai oroszlánról beszéli, hogy midőn az egy arab nőt megtámadott s ez erőnyesen visszavonult — addig nem szabadulhatott az üldözés elől, míg „sublati vestimentis” meg nem engesztelte.

Valami sajtásdags, valami különös elemnek kell lenni az ily esetekben. Mi azonban nem kutatjuk most az okát, csak annyit mondhatunk, hogy határozottan lélektani momentum az, mi a vadak méregfogát ilyenkor eltompítja. Lássuk az ellenségeskedés egy más példáját.

Perty könyvében áll: Az 1854-ik év egyik májusi napján láttam Bernben — távsővön nézve, hogy egy fekete varju egy veres kányát, mely valószínűleg annak kicsinyeit megtámadta, — 10 percig a legmakacsabul s a legellenességesebb módon üldöztö; addig nem hittem, hogy a varju oly jól tudjon repülni. Le akarta lökni minden áron a kányát a levegőből s vagy hátraszor oly közel járt hozzá, hogy majdnem elérte; egyszer 6—8-ban alább is szorította. A két madár nagyon különböző repülésmódjánál fogva mindkettőnek szabályos

lel meg. Szűzbeszéd volt a Steinacker Ödön uré is, ki nem szász, de azért egy szász kerüllet választotta meg a megyesi pontok alapján s acceptálta is egészen az ultraszász politikát. A miniszterelnök hatóság beszéde zárta be az ülést, Steinacker előadására a ház általános éljenzése közben jegyezte meg, hogy az osztályok külön érdekeinek emlegetése sem nem hazafias dolog, sem nem felvilágosodott álláspont. Ezután a vámkérdésre vonatkozólag újból és határozottan kifejtette a kormány politikáját. A vitát ezzel tökéletesen kimerítettnek találja. Nincs egyéb hátra, mint hogy a pénzügyminiszter mondja még el azokat, a miket a pénzügyi kifogások tekintetében elmondandóknak tart.

A „Nemzeti Hírlap” ugy találja, hogy a szabadelvű párt kormányának nemcsak pénzügyi, hanem civilizatóri hivatása is van Magyarországon. Nem elég az egyensúlyt helyreállítani államháztartásunkban, hanem meg kell vetnie egy magyar nemzeti állam alapjait a belpolitika terén, e nemzeti magyar államnak pedig itthon csak egy lehet, ha a nemzeti szel-ép oly miveltsé, mint erős, és ép oly erős, mint magyar. Alkotmányos kormány még soha oly hatalommal nem rendelkezett Magyarországon, mint Tisza Kálmán miniszteriuma. Használja e hatalmat az ország érdekében, nyomja el és irtsa ki vele az alulról eredő reakciót, vesse hatalmát latba a haladás és mivelődés érdekében. Legyen előharcosza a nemzetiségnek és civilizációnak, — mert csak e kettő egyesülten biztosíthatja Magyarország jövőjét.

A „Kelet Népe” azon véleményben van, hogy azzal hogyan fogunk boldogulni és rendezkedhetni, a kormány és szónokai mitsem látszottak törődni. Mintha erről a mi főkérdés, szó sem volna. Azon az elmés ötletlen nyargalástak legörömbsebb, hogy a jobboldali ellenzék a deficitet még magasabbra számítja, s az adófelelmeslet még sem akarja megszavazni. Általán nem megküzdenni igyekeztek az érvekkel, hanem igyekeztek alóluk kibujni s csavarítani rajtuk addig, míg kibujhatnak. Az ő pártja nem a szükséges áldozatokat tagadja meg; hanem szükségesnek tartja, hogy a kormány fejtsen ki politikát és terveket, melyek foganatosítása biztosítja a rendezkedést; és ekkor áldozatok hozatalára kész lesz mindenki, ha ez az ára a biztos jövőnek. De midőn a kormánytervek nemcsak hogy semmi biztosítékot a kibontakozásra nem nyújtanak; hanem ellenkezőleg ki lehet mutatni, hogy az egyensúly helyreállítására a kormány javaslatai nem vezethetnek, akkor ez nem az a politika, melyet helyeselhet. Nem már azért sem, mert meggyőződése, hogy a deficit a kormány számításait jóval túl fogja haladni, s így a tervezett adófelelmeslet annyival kevésbé felel meg a czélának, a melyet elérni kellene. Az egyensúly helyreállítása tehát az adófelelmes mellett még más eszközöket is követel. Ezek nélkül a jelen viszonyok közt és a jövőre nézve szükséges garantíák nélkül a direct adók erőszakos emelése végromlással fenyegeti az országot. Min-

mozdulatokat kellett tenni; a kányának, mely mindig elől repült, — mindég ki kellett nyujtani magát, a varjunak ellenben sokkal inkább összehúzódni, hogy a kányát eltálaszassa. Egy ízben az üldözőhöz még egy másik varju is csatlakozott; ez azonban nemcsak odahagyta őket a kánya szerencséjére, mely e körülmény nélkül elveszett volna. Végre a varju hamis fordulatot vőn, hirtelen 20—30'nyira távozott s a további üldözés lehetetlenségét belátván — ellenkező irányban tova repült.

Lássuk már egy időjóst is.

XI Lajos vadászatra lovagolt, csillagjósai egyik legügyesebbike szép időt jóslott vala neki. Az erdőn figyelmeztette egy szénégető, ki szamarát maga előtt hajtogatá, hogy néhány óra múlva erős zivatar fog beállani. A király visszafordult s a zivatart csakugyan el is követtezett. Egy nappal később a király az eléje hozott szénégetőtől azt kérdezé, hol tanulta a csillag- s időjósálat mesterségét? A szénégető ugy aida ki magát, mint teljesen tudatlan ember „azonban Sire, az én házamnál van egy derék csillagjós, ki engem soha meg nem csal — mondá — „s ez az én szamaram. Mihelyt vihar akar támadni, füleit előre lefelé konyasztja, fejét lecsüggeszti, lustábban megy s a falakhoz támaszkodik. Így tett tegnap is s azért tudtam felségodnak a záporosét előre megjövendölni.” A király jóízűt nevetett az astrológuson, megajándékozta a szénégetőt s azt mondá: „Deinceps alio non utor Astrologo, quam carbonario.” (Ezt már a gyengébbek részére szabad lefordítanunk „mától fogva csak a szénégetőt fogom csillagjósul használni.”)

Egy gém társával nem akart elrepülni, midőn a vándorlás ideje előt, hanem az emberek között maradt. A mint egy szelíd him-gém párját megülte, — nagyon elbusulta magát s egy ókor barátjává szegődött, melyet színtelen kísért a legelőre s egyáltalán nemcsak neki, hanem a többi legelő-marháknak is fel-ügyelje len, azokat jó rendben tartá, az ide-

den áldozat hiába volna és ilyen politikához segédkezet nyujtan lelkismerete tiltja.

Nagyszzebeni csendélet.

Csak kitetszik a szeg a zsákból, lám mily éktelen zsvajrt vágott az oh szász nép itteni közlönye, mily mohón esett rá m mint a disznó a makkra, midőn Kapp Gusztáv rettetes áldozatkészégét, t. i. „a senatorságról lemondását előre kicsínált komédiának íbelyegeztem, melynek főgúja a „dufla lönung”! Vatikánunk lapja akkor valóságos „hausknecht” szótára minden kincsét merítette volt ki, denunciatot, emészítő gördröt és más effélékulturalis dolgokat ordítóván. Vigasztalt magamat, s vártam nyugodtan, meg levén győződve, hogy a közel jövő fényesen fogja igazolni dufla lönungos előrelátásomat és ime a turpisság most csakugyan napfényre jött.

A nagyszzebeni városi bizottság, alias: communitas tegnapelőtti gyűlésében azt határozta, hogy Kapp Gusztáv országos képviselőnek színez szegre, míg Budapesten képviselőködik, évenként 600 forintot fizet a városi pénztárból.

Az incompatibilitási törvénye durva arculütése ellen egyedül dr. Lindner szólalt föl és jelentett be külön véleményét; a vaticán csordásai korbácsa előtt meghunyászkodó többség majd hogy meg nem botránkozott dr. Lindner e bátorságán és szépen megszavazta dr. Teutsch irodájából kikerült ezen törvényszegő indítványt. Látszik, hogy dr. Lindner nem lutheranus, különben, hogy is merne más politikai véleményen lenni, mint a hatalmaskodó szász papságé.

A miniszterium meg fogja ugyan semmisíteni a törvénybe ütköző határozatot és a városi bizottságot a törvény tisztelétére inteni, hanem azért Kapp mégis meg fogja kapni a neki szánt összeget a városi pénztárból; tilthatja azt a kormány akár százszor is; hiszen Kapp nem azért kapzsi, hogy ő törvényellenes fizeteshuzásért hajba kapjon lelkiismeretével: aztán nem is volt ő hiába több évig „communalreferent” és így circumspetus létére nagyon jól tudja, hogy a miniszterium vetőja az ő kapzsi circulusait nem turbalhaja, miután Nagy-Szeben városának két pénz-tára van ám, de a miniszteriumnak csak egyről (a nyilvánosról) van tudomása; a másik (a titkos) az ugynevezett „heimische Rechnungen-Prüfungs-Commission” ellenőrzésére van bízva; ha tehát a miniszterium a nyilvános közpénztár ily kappos czélokra kizsákmányolását megtiltja, akkor dr. Teutsch emberei a törvényellenes honorariumot majd praestálják a titkos pénztárból. Lesz még alkalmam arra, hogy ezen furcsa kassa eredetével, gyarapodásával és rendeltetésével foglakozzam.

Meglehet, hogy más circumspetus szász városnak is van ily furcsa extra kassája, mit onnan gyanítok, mert a „Tageblatt” annak idejében dühösen prémálta, hogy Gull József segesvári polgármester „muss” hogy

gent elűzte a vasszekedésben erős csőrével elintéző szerepet vitt. Ha a lovak be valának fogva s a kocsis azoktól pár pillanatra eltávoztott, rögtön előők állt s ha nyugtalanokdiak, szárnyait kiterjesztve hangosan kezdett kiáltani. Csak a pulykák s a disznók ellen érzett ellenszenvet. Ha olykor rozslú bántak vele, fejét egyik szárnya alá dugta s csendesen áldogált magában. A tükrőben felismerte saját képét s pajzánul ugrált szemlélve maga-magát. Minden évben meglátogatta a vad gómekeket, mikor haza érkeztek, de gyakran összevesztett azokkal s jól megtépve ment haza. Midőn egyszer egy meglőtt társa az udvaron elterülve feküdt, haragosan kezdett csőrével harapdálni, ettől fogva mindig félt a késtől s nem akarta soha táplálékát elvenni.

Egy Russ nevű uri ember a következőket beszéli egy szelíd gémről, melyet ő tojásból nevelt fel s melyet több évig tartott magánál. E gém az egész majoron, még a pulykák is uralkodott; ellenben ura iránt oly hűséget tanusított, hogy a pisztolylövésre vagy hangos füttylésre a tengerparttól, hol csigákat, kagylókat s apró halakat keresett — rögtön a magasba repült fel s urához szállt. Ennek nőtestvérét rendkívül szerette, mivel az neki gyakran nyálánságokkal, t. i. szobai legyekkel kedveskedett. De gyűlölte a gyermekápolnót, mivel őt némely azelőtti kecsgetésektől elzárta, — s csillapíthatlan dühvel támadá meg mindenit, ha csak egyik másik, akár a legkisebb gyermek is nála nem volt. Az udvar minden állatával a legjobb lóban állt, kivéve a macskát s egy morgógorzot: a foglyász-ebbel meg benső barátságot kötött. Elbeszélő azt állítja, hogy a kutján kívül egy állat sem méltó s alkalmas annyira az ember társaságára, mint a gém; mert az képes megérteni az embert s saját érzéseit kifejezhető módon tolmácsolni. „Putz” grát lépésről lépésre kísérté, és ez, hogy megkísérthesse, egyszer bezárta egy szobába, honnan azelőt min-

magát képviselőnek megválasztassa; ugy kény-szerítgette szegényt és Gull a „muss”-nak örö-mest engedett volna — mert nagyra viszi embert a kénytelenség — ha polgármesterei s alriumát is biztosíthatna volna a képviselői diurnum mellé. Segesvárt azonban nem sikerült a Kappstikli, mert ott meg volt kötte kereké, miután az ellenpárt sem ok nélkül ügyelt ott a vaticánbeliek ragadozó körmeire.

KÜLFÖLD

Kolozsvár, 1875. nov. 19.

Az orosz hivatalos lap, melynek a herczegovinai ügyről szóló communicéje olyan kínos meglepetést keltett, most a nyugtalanságot maga igyekszik eloszlatni. E lap egy hivatalos communicéje czáfólvaz a külföldi sajtó aggodalmait a keleti kérdést illetőleg. Európa — mondja az orosz kormány-nyilatkozat — soha sem volt kedvezőbb helyzetben ama nehéz kérdés békés megoldására. A három császárság, a többi államoktól támogatva, a herczegovinai ügyben minden eszközt felhasználtak, hogy a nemzetközi békét ez idő szerint veszély nem fenyegeti.

Az orosz kormány egyszerűs mind a belga és angol lapok részéről közlött azon hirt is megczáfoltatta, hogy három orosz hadoszta, császári parancs folytán, hadilábra állítottott. A pétervári kormány ezen hirt alaptalannak és tendenciosusnak mendenotta.

A francia nemzetgyűlés kedden megkezdte a községi törvény tárgyalását, de Buffet felszólalása után a szavazást póntekre halasztotta. A választókerületenkint való szavazást illetőleg a lapok következő adatokat közölnek. Az új törvény szerint minden járás egy követet választ; azon járásk, melyeknek 100,000-nél több a lakosuk, minden további 100,000 lakos után még egy követet küldenek.

Ha Páris városát egy járásnak tekintik, Franciaország jelenleg 362 járásból áll, ha viszont Páris lakosságának száma szerint osztatik fel; a járásk száma 381. Ezek közül 112-nek van 100,000-nél több lakosa s mind-egyik két követet fog választani; kilencz járás három, két járás és pedig Marseille és Bordeaux négy, Lyon öt, Lille hat, Páris 15 követet fog választani. Összesen a jövő kamra 532 követből álland, míg a mostani nemzetgyűlésnek 735 tagja volt. Az új törvény tehát igen radicalis változásokat fog előidézni.

Az Arnim-féle rópirat ellen az egész porosz kormányzati apparatus sikra szállt. A rópiratot lefoglalták s eddig ismeretlen szerzője ellen az eljárást megkezdették. A gyanu min denekelőtt Arnim grófra esik, hogy: vagy maga írta a rópiratot, vagy pedig az írónak ő adta az anyagot. Azt beszéltek, hogy a gróf ellen nem csak sajtópör, hanem fölségárlási actio is fog indittatni. Tegnapelőtt Testendorf államügyészről hivatalos nyilatkozat jelent meg, mely azt mondja, hogy a „Pro nihilo” rópirat lefoglalása a birodalmi cancellár megsértése, illetőleg rágalmazása miatt történt.

dég titlegekkel szokta volt eltávolítani. A gém eleinte egy darabig tartózkodott mindentől, de aztán örvendő ugrált körül s midőn kiakarták hajtani, — a legvitézebbül védte magát még ura anyjával szemben is, mit azelőt soha sem tett; csak akkor ment ki, mikor már ura parancsolá. (Ez elég ecclatans példa az állatok jog-érzetének bebizonyítására). Vadászat alkalmával mindig együtt volt barátjával, a nyomozó kutyával, vele üldözte a nyulakat majd futva, majd repülve s ha a vad elejtett, triumpháló krach! — krach-hal kiáltott fel. Ha ura és a kutya szabályos lesbe állott, ő a tengerparton fel s alá sétálva mintegy meg akarta nyugtatni a tengeri madarakat, melyek gondolatlanul uszáltak. S ha a kutya egy-egy lövött kiakart vinni, nagy gesticulatióval s szárnyai csattogtatása közt el kezdett kiáltani. Egyszer egy a lónalába állott, minek következtében ura egy ritka derék buvár kacsát volt kénytelen elszalasztani, miert is felboszaukodotts kissé megütötte; e percztől fogva a gém soha el nem távozott urától, hanem mindig a szabályos lesben vett részt a bokor alatt s ott várt mind addig a perczig, míg fel nem lón szabaditva. A harmadik évben, midőn már teljesen kifejlődött s derék állattá növekedett, a gyermekápolnót iránti haragját idegen, csinos nők ellen alkalmazta s egy ízben egy látogatónőnek kontósét és kalapját össze-vissza hasogatta s talán még komolyabban is megsérti, ha ura segítségül nem megy. Erre elhatározták, hogy az annyira szeretett állatot egy négyüföldnyit távolban lakó jó ismerősnék ajándékozzák, kihez egy jól elfátyolozott kosárban el is szállították s ott jól tartották. De a következő nap a gém ujra régi uránál termelt, ki szándékát megmáltá s őt meg akarta tartani. De néhány nap múlva a gém egy lövéstől találta el, mert az általa megczáhlott nő kedvese a percztől fogva mindig tüzelt rá.

(Folyt. köv.)

s hogy e lefoglalást a törvényszék jóvá hagyja. Arról, hogy a felségárlás is forogna fen, s tendorf ur semmit sem szől.

BELFÖLD.

M.-Vásárhely. nov. hó 17. 15.

(Videkiélet.)

Tekintetes Szerkesztő ur!

Kedvem volna a magas politikán az deni és sorban egyes megjegyzéseket tenni, ugyan a költségvetésre nézve, mert azt ille-g leg már alea jacta est; hanem a kormány által beterveztett közigazgatási javaslatokra, de minthogy reflexióim olyanok lennének, melyek szabadelvű pártunkban az összhangzat előz-dítására aligha szolgálnának, ezáltal elhallgatom s a helyett mondok egyet-mást a mi kis vo-sunk belételéről.

Az országos deficit, ugy látszik, oam mint a ragályos betegség, pár év óta, így városunk is elkapta, nem tudunk figázolni b-ből, s már már a baj kezd nagyon is idté-eálni.

Hogyan lehet kívánni, hogy egyes k-es értelemmel bíró egyének jó gazdálkodást fytassanak, midőn oly testületek, illetve hatá-gok, hol a számosak legjobbjai, kiválasztói, a szó nemes értelemben vett aristokratái gy nehány tízezer forintos gazdaságban nemak hasznót nem tudnak teremteni, de sőt az egy-sulyt sem képesek fontartani. S ha még t-nők, hogy számos, bár később jövedelmező e-ruházást tesznek — hagyján! de ha valni nagyobb szerű művet állítanak is elő, az le-van hiányokkal, ott van például a nagy ú-amos híd, 40—50 ezer forintos mű, mely a-iban kivívó hiányokkal ékesedik, hogy c-k nehányat említsek azokból, először is igen k-eny, másodsor nincs gyalog járdája (a mi főként a vásárok alkalmával érzékenyen ész-lhető), harmadsor az oldalok nincsenek pléha-vagy deszkával avagy zsenedelyvel befödve, h-egy a fák és a vaskötések az idő viszontga-gainak kitéve ne legyenek, de negyedsor m-csak megfestve sincsenek a fák, bár az ö-szeresztéseknél, a mi pedig hasonlíthatlan l-andóságot biztosítana számunkra; azonban e-nyi is elég lehet egy nem szakembertől.

Forduljunk ezek után kisebb tájak felé. A hosszú és bizony unalmas — mert tudni k-hogy nálunk alig existál társas élet, a men-nyiben a helyzet fölött apróságos cotteriacsk-őhajtanak uralkodni (?) — téli estvéknek Nyéi János szerencsés sikerrel véget vetett, folyó-10-dikén megkezdvén az előadásokat társulat-val, mely magasan áll képesség dolgában mult évi fölött.

Eddigelő népszínművek és drámák ada-tak elő és pedig az utóbbiak jobb eredmén-nyel. Tegnap például Czako kitűnő „Végrend-lete” került színe: a főszerepeket Szabó Gy-la (Sztáry), Beresényiné (Antonia), Palotai (Alpáriné), Ács Irma (Riol) és Benedek (Lörincz) játszották; helyenkint valóban sz-sikerrel.

A társulat működéséről azonban s mé-egyebekekről is remélem lesz alkalmam a te-folytán becses lapjában megemlékezni.

L.

A kolozsvári

Kereskedelmi és Iparkamara

véleményezése

a székely-kivándorlás ügyében

a földmívelési, Ipar-és Kereskedelem-

ügyi miniszteriumhoz.

(Folytatás.)

Ez okból elsőfő sorban a Székelyföld még mívelés alá vehető erdségeit ajánljuk a ma-gas kormány figyelmébe, második sorban a gör-gényi álladalmi uradalma, mely épen törvényen fekszik a Székelyföldnek, a hova a fogarasi, pöcstelki, krakkói, kolozsi álladalmi uradalmak sorozhatjuk, melyeken parcellákat szakítani s azokat több évi töltésrészt mellett kistsztani épen nem lenne a haza és kincstár hátrányára. Róma kiszolgált katonáival népesítette be pro-vinciáit s nagy eredményekhez jutott.

A csendes kitelepítés eszméjét ehnyiben pár-toljuk ugyan, mindazáltal azon másik meggyő-ződésnek adunk kifejezést, hogy a székely né-pet otthon kell és lehet szerény igényű meg-elégedéséhez juttatni, még pedig munkája után, saját erején.

A kivándorlók álma nem Kalifornia, ók-a munkát, a mindennapi kenyeret keresik. Mi-után a Székelyföld mai termőföldje nem kíván annyit munkás kezét, a fennmaradó munkás ké-nek foglalkozást szerezni, ez a kormánynak, ez a társadalomnak hatalmában van. A székely-nép a házi ipar terét odáig terjesztette, hogy régebben, sőt ma is, szövetivel egész Erdély-vásárait felkeresi; Erdélyben a nép által használt szalmakalapokat ő szolgáltatja; fafaragási, építési hajlama kitűnő; házaikat, malmaikat, templomaikat magok építik, s az egyszerű asz-talos belő orgonát, az egyszerű kovács torony-

A CZIKKEK KORÁBÓB ÍRTAK: 1910. ÉV. I. FÜZETBEN 191. ÉV. I. FÜZETBEN